

Εργαστήρι 2: Πώς Διαμορφώνουμε Κανόνες; Μελέτη Περίπτωσης.

Σε αυτό το παιδαγωγικό εργαστήρι ο εκπαιδευτικός κατευθύνει τους μαθητές του, που εργάζονται σε ομάδες, **να διατυπώσουν άρτιους, σαφείς, δίκαιους και κατανυκτικούς κανόνες.**

Αυτό γίνεται με δύο τρόπους:

- **μελετούν κανόνες που ισχύουν** σε σχολεία της χώρας μας
- **συντάσσουν τους δικούς τους κανόνες** για το τμήμα τους, επιχειρηματολογώντας γι' αυτούς και αποφασίζοντας να δεσμευτούν πως θα τους τηρήσουν.

Με τη βοήθεια καθοδηγητικών ερωτήσεων, οι μαθητές μελετούν κανόνες που ισχύουν σε σχολεία, καθώς και κριτήρια καλών κανόνων, προκειμένου στη συνέχεια να διατυπώσουν τους δικούς τους κανόνες, αλλά και να αξιολογήσουν τους κανόνες που θα συντάξουν οι συμμαθητές τους. Έτσι, επιδιώκουμε να γίνουν οι μαθητές **κριτικοί αναστοχαστές του έργου τους** -και του έργου των συμμαθητών τους- και να διαμορφώσουν **δεξιότητες ανάλυσης και σύνθεσης δεδομένων, κριτικού και επιχειρηματολογικού λόγου.** Στόχος του εργαστηρίου είναι οι μαθητές σταδιακά **να εξοικειωθούν με βιωματικό τρόπο σε πρακτικές δημοκρατικής λειτουργίας** της μικρής τους κοινότητας και να εμπλακούν σε δράσεις που περιλαμβάνουν συλλογική προσπάθεια, ανταλλαγή απόψεων και επιχειρημάτων και κριτική με βάση κοινά συμφωνημένα κριτήρια.

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ:	Σε μαθητές όλων των τάξεων του γυμνασίου.
ΣΤΟΧΟΙ:	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν οι μαθητές τα απαραίτητα χαρακτηριστικά ενός καλού κανόνα. • Να χρησιμοποιήσουν τα χαρακτηριστικά ενός καλού κανόνα, προκειμένου να διαμορφώσουν δικούς τους κανόνες. • Να συνεργαστούν για να καταλήξουν σε προτάσεις και συμπεράσματα. • Να τεκμηριώνουν με στοιχεία και επιχειρήματα τις απόψεις τους.
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	2 διδακτικές ώρες.

ΓΝΩΣΤΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΜΕ
ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΣΥΝΔΕΘΕΙ:

1. Νεοελληνική Γλώσσα, Β΄ Γυμνασίου, 8η ενότητα, σ. 126, κείμενο 8 «Φταίει και ο καθένας μας», σ. 129, επιχειρηματολογικός λόγος.
2. Νεοελληνική Γλώσσα, Γ΄ Γυμνασίου, 6η ενότητα, σ. 116, κείμενο 8: «Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις». Προτείνεται να συνδυαστεί με τη διδασκαλία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα απέναντι στον νόμο, τη δικαιοσύνη. Επίσης, η ποίηση Χικμέτ και Ρίτσου, στη σ. 119, μπορεί να συνδυαστεί με τη σημασία της εργασίας σε ομάδα και την ισότητα απέναντι στο νόμο.
3. Οικιακή Οικονομία, Β΄ Γυμνασίου, Κεφ. 2, 5, 8.
4. Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Γ΄ Γυμνασίου, κεφάλαιο 10, σ. 87-93, «Οι Λειτουργίες του Κράτους» και κεφάλαιο 12, σ. 104-117, «Δικαιώματα και Υποχρεώσεις».
5. Σχολική και Κοινωνική Ζωή, Οδηγός Εκπαιδευτικού για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, για όσες σχολικές μονάδες εφαρμόζουν τα Νέα Προγράμματα Σπουδών, αλλά και για όσους ενδιαφέρονται, στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php/>

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ
ΜΕΣΑ:

- Καρτέλες με ισχύοντες κανόνες σε σχολεία της Αθήνας (δίνονται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β**).
- Χαρτί του μέτρου και μαρκαδόροι.
- Η/Υ (προαιρετικά).

συνέχεια →

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Πρώτη διδακτική ώρα (1Χ45´)

1

Οι μαθητές **χωρίζονται σε ομάδες** των 4 ή 5 ατόμων. Σε κάθε ομάδα **ανατίθεται η μελέτη ενός κανόνα**, από αυτούς που δίνονται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α**. Στις ομάδες δίνεται ένα φύλλο με τον κανόνα που θα μελετήσει η κάθε ομάδα, καθώς και με τις βοηθητικές ερωτήσεις, οι οποίες υπάρχουν στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β**. Οι ερωτήσεις αυτές στοχεύουν να βοηθήσουν τους μαθητές να προσεγγίσουν κριτικά τον προς μελέτη κανόνα. Το φύλλο με τις ερωτήσεις μπορεί να παρουσιαστεί και κολλημένο σε χαρτί του μέτρου (60Χ80 εκ.).

Οι ομάδες καλούνται να γράψουν τις απαντήσεις τους στο χαρτί του μέτρου.

(Η δραστηριότητα αυτή προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε 20´ - 25´).

2

Κάθε ομάδα **ανακοινώνει το αποτέλεσμα της εργασίας της στην ολομέλεια της τάξης** και καρφίτσωνει το χαρτί του μέτρου με τις απαντήσεις της σε φανελοπίνακα ή στον τοίχο της τάξης.

Οι μαθητές, με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, **καταλήγουν σε συμπεράσματα σχετικά με τα απαραίτητα χαρακτηριστικά ενός καλού κανόνα:**

Ένας κανόνας πρέπει να:

- Είναι σαφής και κατανοητός.
- Εξηγεί σε ποιους απευθύνεται.
- Είναι δίκαιος.
- Να είναι χρήσιμος (να ανταποκρίνεται σε μία ανάγκη).
- Μπορεί να εφαρμοσθεί (και να μην συγκρούεται με άλλον κανόνα).
- Μπορεί να αλλάξει, εφόσον αλλάζουν και οι συνθήκες.
- Αναφέρει ξεκάθαρα ποια είναι η κύρωση (ποινή), όταν δεν τηρείται.
- Διευκολύνει αυτούς που επηρεάζει, υποδεικνύοντάς τους το πώς μπορεί να διασφαλισθεί η τήρησή του (κυρίως, όταν πρόκειται για μαθητές ή νέους).

Τα απαραίτητα αυτά χαρακτηριστικά ενός καλού κανόνα καταγράφονται σε χαρτί του μέτρου και είναι, ανά πάσα στιγμή, προσβάσιμα από τους μαθητές. Επίσης, αυτός ο κατάλογος με τις προδιαγραφές ενός καλού κανόνα μπορεί να φωτοτυπηθεί και να μοιραστεί σε όλους τους μαθητές.

(Η δραστηριότητα αυτή προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε 15´ - 20´).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Δεύτερη διδακτική ώρα (1Χ45´)

Οι μαθητές καλούνται **να διαμορφώσουν**, χωρισμένοι στις ομάδες τους, **τους κανόνες του δικού τους τμήματος**: Κανόνες για τη γενικότερη εύρυθμη λειτουργία του τμήματος και των σχέσεων μεταξύ των συμμαθητών, αλλά και κανόνες σχετικά με ειδικότερα προβλήματα που μπορεί να απασχολούν το τμήμα. Οι σύνταξη των κανόνων ακολουθεί τις προδιαγραφές που έχουν διατυπωθεί και συμφωνηθεί κατά την προηγούμενη διδακτική ώρα. Ζητείται από κάθε ομάδα να καταγράψει τον δικό της κανόνα, στο χαρτί του μέτρου που της έχει δοθεί. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα παρουσιάζει τον κανόνα της και τον αναρτά στον φανελοπίνακα της τάξης. **Εναλλακτικά**, ζητούμε από τους μαθητές να φιλοτεχνήσουν την προσπάθειά τους (βλ. παρακάτω στην **ΕΠΕΚΤΑΣΗ / ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ**). Τονίζουμε και πάλι στους μαθητές ότι κατά τη διαμόρφωση κανόνων οφείλουν να προσέχουν να μην παραβιάζουν τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, για τα οποία έχουν συζητήσει εκτενώς στα μαθήματα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής και της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Εναλλακτικά, μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές, οι κανόνες τους οποίους καλούνται να διαμορφώσουν να αφορούν όχι τη λειτουργία του τμήματος γενικά, αλλά **επιμέρους δραστηριότητες του τμήματος**: την υλοποίηση μιας γιορτής, ενός project, τους κανόνες για τη λειτουργία ενός wiki.

Να ένα παράδειγμα μιας τέτοιας εργασίας:

- Να βοηθάει ο ένας τον άλλον, ακόμα κι όταν δεν συμφωνεί μαζί του και δεν είναι πολύ καλοί φίλοι. Η βοήθεια αυτή θα είναι για την πρόοδο και το κοινό καλό του τμήματος (όχι για σκανταλιές).
- **Κύρωση**: Όποιος δεν βοηθάει τον άλλον, δεν θα έχει δικαίωμα να ζητήσει βοήθεια από κανένα παιδί.

συνέχεια →

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη του ότι:

- **Η διαμόρφωση κανόνων δεν είναι μια απλή υπόθεση.** Σε νομικό επίπεδο περιλαμβάνει μια σειρά διαδικασιών, που στην απλουστευμένη τους εκδοχή είναι: η διατύπωση με σαφήνεια της κανονιστικής πρότασης, ο προσδιορισμός όλων όσων επηρεάζονται από τον κανόνα, οι επιπτώσεις από τη μη τήρησή του, ο τρόπος εφαρμογής. Σε παιδαγωγικό επίπεδο, η διαμόρφωση κανόνων προϋποθέτει διεργασίες και δεξιότητες κριτικής σκέψης, όπως είναι οι δεξιότητες σύγκρισης μεταξύ παρεμφερών προτάσεων, η επιλογή της επικρατέστερης, με κριτήριο ή κριτήρια που έχουν εκ των προτέρων καθορισθεί, η ανάπτυξη επιχειρηματολογίας. Τέλος, σε επίπεδο πολιτικής και κοινωνικής παιδείας, η συμμετοχή στη διαμόρφωση κανόνων αποτελεί βήμα δημοκρατίας και ένταξης στη μαθητική κοινότητα, καθώς και απλουστευμένη προσομοίωση του νομοθετικού έργου της Βουλής.
- Στο πλαίσιο της συμμετοχικής και της ενεργού εμπλοκής των μαθητών σε διαδικασίες διαπαιδαγώγησης στη δημοκρατία, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι προετοιμασμένοι για το ότι μπορεί να διατυπωθούν από τους μαθητές κανόνες «παιγνιώδεις» ή μη λειτουργικοί (π.χ. «Να μασάμε τσίχλα ή να τρώμε την ώρα του μαθήματος», «η ώρα προσέλευσης το πρωί να είναι ελεύθερη», κτλ). Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο, εμπλέκουμε τους μαθητές σε μελέτες περίπτωσης κανονισμών και κανόνων, για τους οποίους έχει γίνει πολύς λόγος σε αρκετά σχολεία. Έτσι, θα δοθεί η ευκαιρία οι μαθητές να συζητήσουν για θέματα όπως: α) για τη σημασία των κανόνων στη σχολική ζωή, β) για το ποιος αποφασίζει για τη διαμόρφωση των κανόνων και για τη σύνταξη και ψήφιση των νόμων. Δείτε σχετικά: [Μαθητικές κοινότητες και κανονισμός λειτουργίας του σχολείου](#)
- Κατά τη δραστηριότητα της διαμόρφωσης κανόνων στις ομάδες μπορεί κάποιες ομάδες να επιλέξουν τον ίδιο κανόνα. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να σταθμίσει το κλίμα στην τάξη και ίσως δεν πρέπει να αποτρέψει τους μαθητές από το να γράψουν τους ίδιους κανόνες, αν διαπιστώσει ότι πρόκειται για γνήσια επιθυμία που εκφράζει μια πραγματική τους ανάγκη. Είναι πιθανό, αν όλοι γράφουν τον ίδιο κανόνα ή παραλλαγή του, αυτό να σημαίνει ότι γι' αυτούς είναι κάτι το πολύ σημαντικό. Αντιθέτως, αν ο εκπαιδευτικός διαπιστώσει ότι οι επαναλήψεις και επικαλύψεις είναι αποτέλεσμα απλής αντιγραφής, τότε πρέπει να παρακινήσει τους μαθητές να γράψουν κάποιον χρήσιμο και απαραίτητο κανόνα, κάνοντας αναφορά σε επίκαιρα θέματα που ανέκυψαν πρόσφατα στο σχολείο και προϋπέθεταν ανάλογους κανόνες.

Το Δέντρο των Κανόνων

Σε χαρτί του μέτρου, οι μαθητές σχεδιάζουν ένα μεγάλο δέντρο. Στα κλαδιά του κολλούν ή γράφουν με χοντρό μαρκαδόρο τους κανόνες που επινόησαν και συμφώνησαν να τηρούν στο δικό τους τμήμα. Στα ψηλότερα κλαδιά τοποθετούν τους πιο σημαντικούς κανόνες.

Το wiki των κανόνων

Εναλλακτικά, ο εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει ένα wiki, στο οποίο να προσκαλέσει μέσω ηλεκτρονικής επιστολής τους μαθητές να συμμετάσχουν και να αναρτήσουν μαζί του τις εργασίες τους. Αυτό θα δώσει τη δυνατότητα στους μαθητές να εργασθούν ομαδικά μέσω ηλεκτρονικού μέσου, θα κρατήσει το ενδιαφέρον τους και εκτός σχολείου και θα ελευθερώσει πολύτιμο διδακτικό χρόνο. Η διαδικασία κατασκευής ενός wiki είναι πολύ απλή και μπορεί να αναζητηθεί στη διεύθυνση: www.wikispaces.com, ή <http://pbworks.com/>. Οι μαθητές διαμορφώνουν τους κανόνες λειτουργίας του wiki: ποια σχόλια επιτρέπονται, δεν πρέπει να διαγράφουμε τα γραπτά των άλλων, συμφωνούμε για το υλικό που αναρτούμε. Έτσι εφαρμόζουν και στην πράξη τους κανόνες που έχουν διατυπώσει στο χαρτί.

Το νομοθετικό έργο της Βουλής

- Ο εκπαιδευτικός προτρέπει τους μαθητές να επισκεφθούν την ιστοσελίδα της Βουλής και να ενημερωθούν για τη διαδικασία ψήφισης νόμων <http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Nomothetiki-Diadikasia>
- Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να προτείνει στους μαθητές να μεταβούν σε συγκεκριμένη διεύθυνση, όπως η παρακάτω: <http://www.hellenicparliament.gr/search/?searchText=%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B-%CE%AE%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82+%CF%83%CE%B5+%CF%83%CF%87%CE%B-F%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1>, για να παρακολουθήσουν τη συζήτηση στη Βουλή σχετικά με τις «καταλήψεις στα σχολεία». Να διαβάσουν τη σχετική νομολογία και τις απόψεις που εκφράζονται κατά τη συζήτηση στη Βουλή. Στη συνέχεια, καλό είναι να ακολουθήσει στις μαθητικές ομάδες σχετική συζήτηση με άξονες:
 1. Τον τρόπο που διατυπώνεται ένας νόμος,
 2. Τον τρόπο που μπορεί να αλλάξει παρακολουθώντας τις κοινωνικές και άλλες αλλαγές που επισυμβαίνουν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α:

Οι καρτέλες

Το πλαίσιο που περιλαμβάνει τις 6 καρτέλες θα αναπαραχθεί μία φορά και θα κοπεί στις 6 καρτέλες. Κάθε καρτέλα θα δοθεί σε μία ομάδα.

Σημειώνουμε ότι η καρτέλα με τον κανόνα που αναφέρεται στη χρήση του μεγάλου προαυλίου συγκρούεται με την καρτέλα και τον κανόνα που αναφέρεται στην απαγόρευση παραμονής στις αίθουσες και τους διαδρόμους την ώρα του διαλείμματος.

Προσέλευση στο μάθημα

Σύμφωνα με τον κανονισμό για τη λειτουργία των σχολείων, οι μαθητές πρέπει να βρίσκονται στο σχολείο πριν από την ώρα της προσευχής. Επίσης, με το χτύπημα του κουδουνιού πρέπει να προσέρχονται στις τάξεις τους για μάθημα.

Κάπνισμα

Είναι γνωστό ότι με νόμο απαγορεύεται το κάπνισμα για τους διδάσκοντες και τους μαθητές, σε όλους τους χώρους του σχολείου.

Διδακτική διαδικασία

Ο σύλλογος διδασκόντων του Γυμνασίου ανακοίνωσε τα ακόλουθα: «Όποιος παρεμποδίζει τη διδακτική διαδικασία θα απομακρύνεται από την αίθουσα και θα έχει κυρώσεις που θα επιβάλλονται από τον διευθυντή του σχολείου».

Χρήση του μεγάλου προαυλίου στα διαλείμματα

Οι διευθυντές των συστεγαζόμενων σχολείων, του Γυμνασίου και του Λυκείου, αποφάσισαν κατά τα διαλείμματα (που γίνονται την ίδια ώρα) να κάνουν χρήση της μεγάλης αυλής μόνο οι μαθητές του Λυκείου.

ΥΓ: Δεν υπάρχει άλλος στεγασμένος χώρος για το Γυμνάσιο.

Απαγόρευση παραμονής σε αίθουσες διδασκαλίας και διαδρόμους κατά την ώρα διαλείμματος

Ο σύλλογος διδασκόντων Γυμνασίου αποφάσισε να απαγορευθεί η παραμονή των μαθητών στις τάξεις και στους διαδρόμους κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.

Χρήση βιβλιοθήκης Γυμνασίου

Ο διευθυντής του Γυμνασίου απαγορεύει τη χρήση της βιβλιοθήκης του Γυμνασίου από παιδιά του Λυκείου, επειδή δεν υπάρχει βιβλιοθηκονόμος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β:

Βοηθητικές ερωτήσεις για τη μελέτη των κανόνων

- Ποιος αποφάσισε να ισχύσει αυτός ο κανόνας;
- Είναι δίκαιος ο κανόνας ή μεροληπτεί για κάποιους; Με ποια στοιχεία στηρίζετε την άποψή σας;
- Είναι κατανοητός; Με ποια στοιχεία στηρίζετε την άποψή σας;
- Είναι ξεκάθαρο το ποιος αφορά η εφαρμογή του;
- Υπήρχε κάποιος λόγος που οδήγησε στην απόφαση για την εφαρμογή του;
- Ποιους δυσαρεστεί; Ποιους ικανοποιεί; Εξηγήστε γιατί.
- Αναφέρει την ποινή που επιβάλλεται από τη μη τήρησή του;
- Είναι αυστηρός;
- Έγινε συζήτηση πριν παρθεί η απόφαση να αρχίσει να ισχύει;
- Μπορεί να αλλάξει; Έχει ελαστικότητα;
- Μήπως συγκρούεται με άλλον κανόνα ή συνήθεια του σχολείου; Αν ναι, με ποιον;
- Διευκολύνει αυτούς που επηρεάζει για να μπορέσουν να τον εφαρμόσουν;
- Πώς θα διαμορφώνατε εσείς τον κανόνα, ώστε να είναι πιο δίκαιος και να ικανοποιεί όσο το δυνατόν περισσότερους;

Μην ξεχνάτε ότι στη δημοκρατία οφείλουμε να διαμορφώνουμε κανόνες και νόμους που δεν παραβιάζουν τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα (στην απόφασή σας μπορεί να βοηθήσει το σχολικό βιβλίο Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Γ΄ Γυμνασίου, κεφάλαιο 12 «Δικαιώματα και Υποχρεώσεις»).